

LU

CONSTITUȚIA
MARELUI DUCAT
DE LUXEMBURG

CONSTITUȚIA MARELUI DUCAT DE LUXEMBURG

Prezentare generală

LU

Conf. univ. dr. Silviu Gabriel BARBU

1. Scurt istoric

Istoria înregistrată a Marelui Ducat de Luxemburg începe odată cu construcția Castelului Luxemburg, în anul 963. În jurul acestei fortărețe s-a dezvoltat treptat un oraș care a devenit centrul Comitatului Luxemburg. Acesta din urmă a fost ridicat la rang de Ducat în anul 1354. În secolele următoare, fortăreața Luxemburg a fost în mod constant mărită și întărită de cei care au ocupat-o, între alții, Bourbonnii, Habsburgii, Hohenzollernii și monarhia franceză în perioada napoleoniană.

Revoluția belgiană dintre 1830 și 1839 a micșorat semnificativ teritoriul Luxemburgului, atunci când partea vestică a țării, majoritar francofonă, a fost transferată Belgiei. Independența Luxemburgului a fost confirmată apoi în 1839, dar nu a fost ratificată formal decât în 1867, după ce criza luxemburgheză aproape a condus la un război între Prusia și Franța. În același an, și anume 1839, Luxemburg s-a alăturat Confederației germane, dar ca stat suveran.

Regele Olandei a rămas șeful de stat al Luxemburgului, cu titlul de Mare Duce al Luxemburgului, până în 1890. La moartea lui Wilhelm al III-lea, tronul Olandei a revenit fiicei sale, Wilhelmina, iar Luxemburg (pe tronul căruia nu puteau sta femei, conform Legii Salice) i-a fost acordat lui Adolph de Nassau-Weilburg.

Luxemburg a fost invadat și ocupat de Imperiul German în timpul Primului Război Mondial și de către Germania nazistă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În 1942, Ducatul Luxemburgului a fost oficial anexat de al Treilea Reich, însă Guvernul său a funcționat în exil în Marea Britanie.

Statul Luxemburg a devenit membru fondator al NATO în 1949 și al ONU în 1946. În 1957, Luxemburg a devenit unul dintre cele șase state fondatoare ale Comunității Economice Europene (devenită apoi Uniunea Europeană), iar în 1999 s-a alăturat țărilor care au adoptat moneda unică euro. Mai multe organisme europene își au sediul în prezent în capitala Luxemburg.

Statul Luxemburg are un sistem parlamentar de guvernare, democrație pluralistă, fiind o monarhie constituțională. În conformitate cu Constituția din 1868, puterea executivă este exercitată de Marele Duce și de Guvernul constituit

dintr-un Prim-ministru și mai mulți miniștri. Marele Duce este simbolul unității statului și garantul independenței acestuia, are puterea de a dizolva Parlamentul și de a declanșa alegerile pentru a se forma un alt legislativ.

Puterea legislativă aparține Camerei Deputaților, deputații fiind aleși direct pentru un mandat de cinci ani. Un al doilea corp, „Conseil d'État” (Consiliul de Stat), format din 21 de cetățeni numiți de Duce, are rol consultativ pentru Camera Deputaților în elaborarea legilor.

Prima Constituție modernă a fost adoptată la 17 octombrie 1868. Este, de fapt, o revizuire a Constituției din 12 octombrie 1841 care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1842 și a fost puternic amendată la data de 20 martie 1848, respectiv la data de 27 noiembrie 1856.

La data de 15 mai 1919, suveranitatea a trecut de la monarh la națiune, reprezentată prin Camera Deputaților, însă puterile monarhului de a conduce armata au fost reconfirmate, fiind întărite puterile reale de guvernare ale executivului și legislativului.

La data de 6 mai 1948 s-a introdus prevederea potrivit căreia egalitatea dintre limba franceză și cea germană în administrație încetează, această problemă urmând a fi reglementată prin lege organică.

La data de 15 mai 1948 dreptul de vot a fost limitat la cetățenii luxemburgezi în vârstă de peste 21 de ani, iar candidații trebuiau să aibă minimum 25 de ani. În prezent, dreptul de a alege și dreptul de a fi ales pot fi exercitate de la vârsta de 18 ani.

Revizuiți sau amendamente ale Constituției din Luxemburg au mai avut loc în mai multe rânduri, după cum urmează: 21 mai 1948, 27 iulie 1956, 25 octombrie 1956, precum și ulterior, în anii 1972, 1979, 1983, 1988, 1989, 1994, 1996, 1998, 1999, 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 și în 12 martie 2009.

2. Raporturile dintre principalele autorități statale

Autoritatea executivă o exercită Marele Duce, forma de guvernământ fiind, așadar, monarhia ereditară. Se asigură regența pentru minoratul moștenitorului sau pentru tron vacant/neocupat. Marele Duce emite ordine (decrete) în condițiile stabilite de legile organice. În cazuri de urgență, pe o durată de maximum trei luni, în situații de criză internațională, șeful statului poate emite decrete cu valabilitate maximă expres precizată, chiar și cu derogare de la legile existente. Legile sunt promulgate în termen de trei luni de la votul Camerei.

Marele Duce este șeful forțelor armate, având totodată prerogativa de a acorda grațiere individuală, conferă decorații civile și militare, precum și titluri nobiliare, însă fără privilegiile atașate.

Marele Duce numește persoane în funcții civile sau militare. Acesta încheie tratate în numele statului și are dreptul de a bate monedă. El poate avea un reprezentant în persoana unui prinț de sânge regal, care înainte de a-l putea reprezenta, trebuie să depună jurământul de respectare a Constituției. Casa Suverană

primește 300.000 de franci de aur (exprimarea tradițională, dar, desigur, suma se exprimă în prezent în moneda actuală) pe an din buget pentru acoperirea cheltuielilor. Marele Palat Ducal și Castelul Berg sunt rezervate drept reședințe ale Marelui Duce. Dispozițiile/decretele Marelui Duce trebuie contrasemnate de un membru al Guvernului conform art. 45, pentru a dobândi forță juridică obligatorie.

Camera Deputaților votează fiecare lege pe baza procedurii stabilite de regulamentul său intern. Proiectele și propunerile de lege sunt promovate, de regulă, de Marele Duce (în sensul de putere executivă), care le supune aprobării/votului Camerei. La rândul său, Camera are inițiativă legislativă, aceasta fiind practica uzuală actuală în materia promovării și adoptării legilor (statistic, acestea sunt mult mai numeroase).

Parlamentul este format din 60 de deputați aleși din patru circumscripții electorale aferente punctelor cardinale. Există posibilitatea de organizare a unui referendum, iar condițiile de eligibilitate sunt descrise de art. 52, fiind interzise alte condiții sau vreo condiție de natură fiscală. Sunt excluse, la fel ca în alte sisteme de drept, persoanele condamnate pentru comiterea unor fapte penale și persoanele puse sub tutelă. Există incompatibilitate între calitatea de deputat și funcția de membru al Guvernului, al Consiliului de Stat, de magistrat, membru al Curții de Conturi, militar activ, colector de stat sau alte funcții. Mandatul de membru al Parlamentului este de cinci ani. Deputatul, la numirea în funcția de salariat de către Guvern, își încetează imediat mandatul de ales/membru al Parlamentului.

Camera are Președinte, Vicepreședinte și un Birou, în sensul de birou permanent. Ședințele acesteia sunt publice, cu anumite excepții. Majoritatea de cvorum este necesară și, la fel, majoritatea la vot, pentru adoptarea unor proiecte/proponeri sau alte decizii de competența Camerei. Votul este, de regulă, în bloc per propunere legislativă, dar se poate cere votul pe articole, de la un proiect de lege la altul. Este posibil votul prin împuternicire, dar este admisă maximum o împuternicire acordată pentru un deputat.

Camera poate trimite Guvernului întrebări, pentru a răspunde la diverse teme punctuale ridicate de membrii Camerei ori intrate pe agenda acesteia, inclusiv pentru a răspunde la petițiile trimise de cetățeni către Cameră. Deputații au imunitate pentru votul și opiniile politice, iar arestarea/reținerea este supusă autorizării prealabile a Camerei.

Lucrările Camerei se desfășoară, de regulă, în sesiune ordinară, conform art. 72, dar este reglementată și sesiunea extraordinară, ce se convoacă la cerea unei treimi din deputați. Marele Duce poate dizolva Camera, în condițiile stabilite de art. 74.

Guvernul este numit de Marele Duce și este compus din cel puțin trei membri. Legea nu îi poate exonera pe membrii Guvernului de răspundere, aceștia având obligația să se prezinte în fața Camerei pentru anchetă, la solicitarea acesteia. Grațierea unui membru al Guvernului de către Marele Duce poate fi făcută, însă

numai la cererea Camerei, fiind de asemenea o atribuție exclusivă tipică pentru funcția de șef al statului.

Consiliul de Stat exprimă opinii cu privire la propunerile legislative, activitatea sa fiind reglementată prin lege organică.

Curtea de Conturi este responsabilă pentru controlul gestiunii financiare a organelor, administrațiilor și serviciilor publice.

În privința intervențiilor asupra Legii fundamentale și a raporturilor dintre puteri cu privire la tema revizuirii Constituției, se impun unele precizări:

Prevederile art. 113 menționează că nicio dispoziție din Constituție nu poate fi suspendată. Orice revizuire a Constituției trebuie să fie adoptată în aceleași condiții de Camera Deputaților prin două voturi succesive, la interval de cel puțin trei luni unul de celălalt.

Nicio revizuire nu va fi adoptată dacă nu a obținut cel puțin două treimi din voturile membrilor Camerei; voturile prin împuternicire nu sunt admise.

Textul adoptat la prima lectură de Camera Deputaților este supus unui referendum, care se substituie celui de-al doilea vot al Camerei, dacă în termen de două luni de la primul vot, o cerere în acest sens este prezentată fie de mai mult de un sfert din membrii Camerei, fie de 25.000 de alegători înscrși pe listele electorale pentru alegeri legislative. Revizuirea poate fi adoptată numai dacă primește majoritatea voturilor valabil exprimate. Legea guvernează modalitățile de organizare a referendumului.

3. Puterea judecătorească

Conform art. 49, există în principal două tipuri de instanțe (în sensul de instanțe de drept comun), și anume judecătoriile (ca prim grad de jurisdicție) și tribunalele (instanțe de control judiciar). Autoritatea de executare a hotărârilor judecătorești emană de la Marele Duce. Tribunalele au competență în domeniul civil și penal. Instanțele se înființează numai în baza legii, tribunalele extraordinare fiind interzise. Există o instanță supremă, anume Curtea Superioară de Justiție reglementată de art. 87, text care menționează că activitatea acesteia este normată printr-o lege organică.

Ședințele instanțelor sunt publice, cu excepțiile prevăzute de lege, cunoscute în majoritatea sistemelor de drept. Hotărârile se motivează și se pronunță în ședință publică. Judecătorii de pace (de la primul grad de jurisdicție) și judecătorii tribunalelor sunt numiți în mod direct de către Marele Duce. Consilierii (judecătorii) Curții, președinții și vicepreședinții tribunalelor districtuale sunt numiți de către Marele Duce, cu avizul Curții Superioare de Justiție. Suspendarea unui judecător se face doar în baza unei hotărâri judecătorești, iar transferul numai cu consimțământ. Remunerațiile personalului judiciar sunt reglementate prin lege organică. Există posibilitatea înființării de jurisdicții militare, precum și în domeniul litigiilor de muncă și securitate socială. Regăsim în ierarhia instanțelor și o Curte de Contencios Administrativ, precum și tribunale administrative cu grad inferior de jurisdicție în materia dreptului administrativ.

Magistrații Instanței Superioare/Curții de Contencios Administrativ și ai Tribunalului de Contencios Administrativ sunt numiți de Marele Duce. Numirile membrilor Instanței Superioare/Curții de Contencios Administrativ, precum și ale președinților și vicepreședinților tribunalelor de contencios administrativ se realizează, cu excepția primei numiri, cu avizul Curții de Contencios Administrativ.

4. Administrația publică locală și organizarea administrativ-teritorială

Statul Luxemburg este organizat în orașe principale, districte judiciare, districte administrative, cantoane și comune descrise prin lege organică.

Țara este împărțită în trei districte, 12 cantoane și 118 comune. Dintre acestea, 12 comune au statut de oraș, iar orașul Luxemburg are statutul de capitală, fiind cel mai mare din țară. Comuna este colectivitatea autonomă pe criteriul teritorial și are personalitate juridică și patrimoniu propriu. Are ca autorități locale colegiul de primari, care are cu precădere atribuții de conducere executivă, precum și consilierii comunali, reuniți în consilii, care au cu precădere atribuții normative la nivel local.

Sunt menționate în Constituție patru circumscripții electorale:

- Sud, cu cantoanele Esch-sur-Alzette și Capellen;
- Centru, cu cantoanele Luxemburg și Mersch;
- Nord, cu cantoanele Diekirch, Redange, Wiltz, Clervaux și Vianden;
- Est, cu cantoanele Grevenmacher, Remich și Echternach.

Marele Duce deține/păstrează, cel puțin formal, la nivel de normă constituțională, dreptul de a dizolva consiliile comunale.

5. Drepturile fundamentale

Constituția Marelui Ducat de Luxemburg instituie egalitatea în fața legii și egalitatea între bărbați și femei. Viața privată este, de asemenea, garantată. Dreptul la muncă este garantat, iar statul veghează la respectarea acestui drept, permițând libertatea sindicală și dreptul la grevă.

Legea fundamentală consacră, de asemenea, securitatea socială, ocrotirea sănătății și garantarea măsurilor privind integrarea persoanelor cu dizabilități.

Profesiile liberale sunt guvernate de organele înființate conform legii, iar reglementările interne cu rol de statute profesionale, date în competența acestor organe, trebuie să respecte proceduri de adoptare, modificare sau suspendare, fără a se aduce atingere principiilor generale de funcționare a statului, inclusiv independenței puterii judiciare.

Art. 11 garantează dreptul la un mediu sănătos.

Art. 12 din Constituția statului Luxemburg consacră libertatea individuală, stabilind anumite garanții pentru siguranța persoanei. Astfel, prin intermediul unor norme specifice de *habeas corpus*, Legea fundamentală impune reguli stricte privind arestarea și reținerea, organele judiciare având obligația prezentării persoanei reținute sau arestate în fața unui judecător în 24 de ore de la momentul

privării de libertate. Se ridică la rang constituțional principiul *nulla poena sine lege* prin art. 14. Este interzisă pedeapsa cu moartea. Domiciliul este declarat inviolabil, iar art. 16 prevede că exproprierea funcționează doar pentru interes public și în schimbul unei compensări juste.

Art. 19 ridică la rang constituțional libertatea conștiinței religioase, iar art. 20 consacră dreptul la respectarea sărbătorilor religioase. Se instituie, de asemenea, prevederea obligativității oficierei căsătoriei civile înaintea celei religioase.

Dreptul la educație și învățământ este asigurat prin sprijinirea învățământului public, acordarea de sisteme de ajutor financiar elevilor și posibilitatea oricărei persoane de a studia la universitățile din Marele Ducat de Luxemburg.

Libertatea de exprimare este garantată, cenzura presei și a creațiilor fiind interzisă. Legea stabilește detaliile necesare în acest sens.

Se respectă dreptul la întrunire fără autorizație prealabilă, cu excepția întrunirilor politice și religioase care trebuie să respecte procedurile de autorizare stabilite în actele normative. Dreptul la asociere nu necesită o autorizare prealabilă. Dreptul la petiționare este reglementat și el, însă dreptul la petiționare colectivă este recunoscut doar organizațiilor.

Art. 28 garantează secretul corespondenței care, inclusiv prin lege organică, se referă la confidențialitatea telegramelor. Legea organică reglementează utilizarea anumitor limbi în domeniul administrativ și judiciar. Pentru promovarea unei acțiuni în justiție împotriva funcționarilor nu este necesară nicio autorizare prealabilă, cu excepția chemării în judecată a membrilor Guvernului. Funcționarii pot fi privați de funcții, onoruri și pensii numai în modul stabilit prin lege organică, pentru fapte imputabile, pentru membrii Guvernului reglementându-se un regim derogator de la dreptul comun.

Prin intermediul art. 32 lit. b), Legea fundamentală introduce sufragiul universal, democrația pluralistă și partidele politice, mecanisme și instituții cu ajutorul cărora se asigură formarea și exprimarea voinței poporului.

6. Raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene

Conform art. 49bis din Constituție, exercitarea atribuțiilor rezervate prin Constituție puterii legislative, executive și judecătorești poate fi atribuită temporar, prin tratat, instituțiilor de drept internațional, mai precis celor ale Uniunii Europene. Aceste dispoziții reglementează, așadar, transferul de suveranitate și subsidiaritatea față de dreptul consolidat în Uniunea Europeană, Luxemburg fiind unul dintre statele membre ale Uniunii Europene care consacră explicit conformarea deplină în plan normativ și decizional a statului față de dreptul Uniunii Europene și de justiția Uniunii Europene.

7. Curtea Constituțională

Art. 95 ter. menționează existența Curții Constituționale, stabilind ca principală atribuție prerogativa acesteia de a decide prin hotărâre cu privire la conformitatea legilor cu Constituția. De asemenea, Curtea Constituțională poate fi

sesizată de diverse alte jurisdicții în vederea pronunțării unor hotărâri preliminare, dar competența sa vizează și în această ipoteză verificarea compatibilității unei legi cu Constituția, fiind un mecanism constituțional similar cu excepția de neconstituționalitate din Constituția României.

Curtea Constituțională este formată din Președintele Curții Superioare de Justiție, Președintele Instanței de Contencios Administrativ, doi consilieri ai Curții de Casație și cinci magistrați numiți de Marele Duce, cu avizul comun al Curții Superioare de Justiție și al Curții de Contencios Administrativ. Acestora li se aplică dispozițiile constituționale privind mandatul lor ca oricărui altor judecători.

Curtea Constituțională se organizează într-un plen format din cinci magistrați.

Organizarea Curții Constituționale și modul de exercitare a atribuțiilor acestora sunt reglementate prin lege organică.

Curtea Constituțională, sub aspectul competențelor, potrivit reglementărilor eliptice din art. 95 ter., se pronunță asupra conformității legilor cu Constituția, exceptând legislația prin care se aprobă tratatele la care Luxemburg devine parte.

Deciziile Curții Constituționale:

- a. sunt definitive;
- b. pot fi recurate, situație în care se vor arăta titularii dreptului, termenele și procedura;
- c. produc efecte *erga omnes*;
- d. produc efecte *inter partes litigantes*.

Nu există nici termen și nici o procedură specială de modificare a legii atunci când una sau mai multe prevederi au fost declarate neconstituționale.

În 1999, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art. 380 alin. (1) din Codul civil luxemburghez, potrivit căruia autoritatea parentală asupra unui copil natural, recunoscut de către ambii părinți, era atribuită exclusiv mamei.

Nici până în prezent nu a intervenit vreo modificare a acestui text, ignorându-se practic hotărârea Curții Constituționale.

În februarie 2003, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale dispozițiile unei legi care permitea, în materie de expropriere pentru cauză de utilitate publică, punerea în posesie a expropriatorului contra unei compensații cu titlu provizoriu, sumar evaluată, adică înainte de plata integrală a justei despăgubiri, deși Constituția prevede că nicio persoană nu poate fi privată de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și cu plata unei juste și prealabile despăgubiri.

Prin revizuirea constituțională din 24 octombrie 2007, Constituția a fost modificată în sensul că plata despăgubirilor nu trebuie să mai fie efectuată în avans.

CONSTITUȚIA MARELUI DUCAT DE LUXEMBURG¹

LU

CAPITOLUL I

Despre stat, despre teritoriul acestuia și Marele Duce

Art. 1

Marele Ducat de Luxemburg este un stat democratic, liber, independent și indivizibil.

Art. 2

Limitele și orașele principale ale districtelor judiciare sau administrative, ale cantoanelor și comunelor pot fi modificate numai în baza unei legi.

Art. 3

Coroana Marelui Ducat este ereditară în familia Nassau, potrivit Pactului din data de 30 iunie 1783, articolului 71 din Tratatul de la Viena din data de 9 iunie 1815 și articolului 1 din Tratatul de la Londra din data de 11 mai 1867.

Art. 4

Persoana Marelui Duce este inviolabilă.

Art. 5

1. Marele Duce de Luxemburg devine major la împlinirea vârstei de 18 ani. Atunci când urcă pe tron, acesta depune, cât mai repede posibil, în prezența Camerei Deputaților sau a unei delegații desemnată de aceasta, următorul jurământ:

2. „Jur să respect Constituția și legile Marelui Ducat de Luxemburg, să păstrez independența națională și integritatea teritoriului, precum și libertățile publice și individuale.”

Art. 6

În cazul în care, la moartea Marelui Duce, succesorul acestuia este minor, regența este exercitată potrivit Pactului cu privire la Familie.

¹ Constituția Marelui Ducat de Luxemburg a fost adoptată în 17 octombrie 1868. A fost revizuită și amendată în 1948, 1956, 1972, 1979, 1983, 1988, 1994, 1996, 1998, 1999, 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 și în 12 martie 2009.

Art. 7

În cazul în care Marele Duce constată că este imposibil să domnească, regența este asigurată ca în cazul minorității.

În cazul în care tronul nu este ocupat, Camera asigură regența provizoriu. O nouă Cameră, convocată în număr dublu în termen de 30 de zile, completează locul vacant definitiv.

Art. 8

La preluarea funcției, Regentul depune următorul jurământ:

„Jur fidelitate față de Marele Duce. Jur să respect Constituția și legile țării.”

CAPITOLUL II

Libertățile publice și drepturile fundamentale

Art. 9

Calitatea de cetățean luxemburghez este dobândită, păstrată și pierdută potrivit normelor stabilite de dreptul civil.

Prezenta Constituție și alte legi privind drepturile politice prevăd, pe lângă această calitate, condițiile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Prin derogare de la alineatul anterior, legea poate conferi exercitarea drepturilor politice persoanelor care nu au cetățenie luxemburgheză.

Art. 10

Abrogat.

Art. 10bis

1. Cetățenii luxemburghezi sunt egali în fața legii.
2. Aceștia sunt eligibili pentru ocuparea oricăror funcții publice, civile și militare; legea stabilește eligibilitatea persoanelor care nu au cetățenie luxemburgheză la aceste funcții.

Art. 11

1. Statul garantează drepturile naturale ale omului și ale familiei.
2. Femeile și bărbații au drepturi și obligații egale. Statul veghează la promovarea activă a eliminării impedimentelor ce pot exista în materie de egalitate între femei și bărbați.
3. Statul garantează protejarea vieții private, cu excepțiile prevăzute de lege.
4. Legea garantează dreptul la muncă și statul veghează să asigure exercitarea acestui drept fiecărui cetățean. Legea garantează libertatea sindicală și organizează dreptul la grevă.
5. Legea reglementează, din perspectiva principiilor acesteia, securitatea socială, ocrotirea sănătății, drepturile muncitorilor, lupta împotriva sărăciei și integrarea socială a cetățenilor cu dizabilități.

6. Libertatea comerțului și a industriei, exercitarea profesiilor liberale și a muncii agricole sunt garantate, cu excepția restricțiilor prevăzute de lege.

În materie de exercitare a profesiilor liberale, competența de a adopta reglementări poate fi acordată organelor profesionale înzestrate cu personalitate civilă.

Legea poate supune aceste reglementări procedurilor de adoptare, modificare sau suspendare fără a aduce atingere atribuțiilor tribunalelor judiciare sau administrative.

Art. 11bis

Statul garantează ocrotirea mediului uman și cultural și lucrează la instaurarea unui echilibru durabil între conservarea naturii, în special a capacității de refacere a acesteia, și satisfacerea nevoilor generațiilor prezente și viitoare.

Art. 12

Libertatea individuală este garantată. Nimeni nu poate fi urmărit în justiție decât în cazurile prevăzute de lege și în forma prevăzută de lege. Nimeni nu poate fi arestat sau reținut decât în cazurile prevăzute de lege și în forma prevăzută de lege. Cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante, nimeni nu poate fi arestat decât în baza unui ordin motivat al judecătorului, care trebuie prezentat la momentul arestării sau cel târziu în interval de 24 de ore. Fiecare persoană trebuie să fie informată, fără întârziere, cu privire la căile de atac de care dispune pentru a-și recupera libertatea.

Art. 13

Nimănui nu îi poate fi schimbat judecătorul care i-a fost desemnat prin lege.

Art. 14

Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în temeiul legii.

Art. 15

Domiciliul este inviolabil. Intruziunea poate avea loc numai în cazurile prevăzute de lege și în forma prevăzută de lege.

Art. 16

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și în schimbul unei compensări juste, în cazurile și în modurile stabilite prin lege.

Art. 17

Pedeapsa cu confiscarea proprietății nu poate fi instituită.

Art. 18

Pedeapsa cu moartea nu poate fi instituită.

Art. 19

Libertatea religiilor, a exercitării publice a acestora, precum și libertatea de manifestare a opiniilor religioase sunt garantate, cu excepția represiei delictelor comise cu ocazia exercitării acestor libertăți.

Art. 20

Nimeni nu poate fi obligat să contribuie în vreun fel la actele și ceremoniile unei religii sau să respecte zilele de odihnă aferente acesteia.

Art. 21

Căsătoria civilă trebuie să preceadă întotdeauna căsătoria religioasă.

Art. 22

Intervenția statului în numirea și instalarea liderilor religioși, modalitatea de numire și destituire a șefilor cultelor religioase, posibilitatea fiecăruia dintre aceștia de a corespunde cu superiorii lor și de a își publica actele, precum și relația dintre Biserică și Stat fac obiectul unor legi ce se adoptă de Camera Deputaților potrivit competențelor sale.

Art. 23

Statul veghează la organizarea învățământului primar, care va fi obligatoriu și gratuit și la care accesul trebuie să fie garantat pentru fiecare persoană care locuiește în Marele Ducat. Asistența medicală și socială sunt reglementate prin lege.

Acesta înființează instituții de învățământ liceal gratuit și cursurile de învățământ superior necesare.

Legea stabilește mijloacele pentru sprijinirea învățământului public, precum și condițiile de supraveghere de către Guvern și comune; de asemenea, aceasta reglementează orice aspecte privind învățământul și asigură, potrivit criteriilor pe care le stabilește, un sistem de ajutor financiar în beneficiul elevilor și al studenților.

Orice cetățean este liber să studieze în Marele Ducat sau în străinătate și să urmeze studiile universităților la alegerea sa, sub rezerva dispozițiilor legale privind condițiile de încadrare în muncă și în exercitarea anumitor profesii.

Art. 24

Libertatea de exprimare a opiniei prin ținerea unor discursuri în orice problemă și libertatea presei sunt garantate, cu excepția sancționării delictelor comise cu ocazia exercitării acestor libertăți. Cenzura nu poate fi instituită niciodată.

Art. 25

Constituția garantează dreptul de a se întruni în mod pașnic și fără arme potrivit legilor care guvernează exercitarea acestui drept, fără necesitatea de a face obiectul unei autorizări prealabile. Această dispoziție nu se aplică pentru întrunirile în aer liber politice, religioase sau de alt fel; aceste întruniri rămân supuse în totalitate legilor și regulamentelor polițienești.

Art. 26

Constituția garantează dreptul de asociere, potrivit legilor care guvernează exercitarea acestui drept, fără necesitatea de a face obiectul unei autorizări prealabile.

Art. 27

Orice persoană are dreptul să adreseze autorităților publice petiții semnate de una sau mai multe persoane. Doar autoritățile constituite au dreptul de a adresa petiții în mod colectiv.

Art. 28

Secretul corespondenței este inviolabil. Legea stabilește care sunt agenții responsabili pentru încălcarea confidențialității privind corespondența încredințată serviciilor poștale.

Legea reglementează garanția ce trebuie acordată confidențialității telegramelor.

Art. 29

Legea reglementează utilizarea limbilor în materie administrativă și judiciară.

Art. 30

Nu este necesară nicio autorizare prealabilă pentru utilizarea procedurilor împotriva funcționarilor publici, pentru fapte care țin de exercitarea atribuțiilor acestora, cu excepția prevederilor referitoare la membrii Guvernului.

Art. 31

Funcționarii publici, indiferent de ordinul de care aceștia aparțin, cu excepția membrilor Guvernului, pot fi privați de funcțiile, onorurile și pensiile lor numai în modul stabilit prin lege.

CAPITOLUL III

Puterea suverană

Art. 32

1. Puterea suverană aparține națiunii. Marele Duce exercită această putere potrivit prezentei Constituții și legilor țării.

2. Acesta nu are alte prerogative decât cele care îi sunt atribuite prin Constituție și prin legile speciale adoptate în temeiul aceleiași Constituții, toate acestea fără a aduce atingere articolului 3 din prezenta Constituție.

3. În orice probleme rezervate legii prin Constituție, Marele Duce nu poate adopta reglementări și emite ordine decât în scopul, în condițiile și prin modalitățile prevăzute de lege.

4. Cu toate acestea, în situația crizelor internaționale, Marele Duce poate, dacă există o urgență, să adopte reglementări în orice problemă, chiar și derogatorii de la dispozițiile legale existente. Durata de valabilitate a acestor reglementări este limitată la o perioadă de trei luni.

Art. 32bis

Partidele politice participă la formarea voinței poporului și la exprimarea sufragiului universal. Acestea exprimă democrația pluralistă.

Secțiunea 1: Prerogativa Marelui Duce

Art. 33

Marele Duce este șeful statului, simbolul unității acestuia și garantul independenței naționale. Acesta exercită puterea executivă conform Constituției și conform legilor țării.

Art. 34

Marele Duce promulgă legile în termen de trei luni de la votul Camerei.

Art. 35

Marele Duce numește persoane în funcțiile civile și militare, potrivit legii, cu excepțiile stabilite de aceasta.

O funcție salariată poate fi creată de stat numai în temeiul unei dispoziții legislative.

Art. 36

Marele Duce adoptă reglementările și deciziile necesare pentru aplicarea legilor.

Art. 37

Marele Duce încheie tratatele. Tratatele nu vor avea efecte înainte de a fi aprobate prin lege și publicate în formele prevăzute pentru publicarea legilor.

Tratatele menționate la capitolul III, secțiunea 4, articolul 49bis sunt aprobate printr-o lege votată în condițiile articolului 114, alineatul 2.

Tratatele secrete sunt interzise.

Marele Duce adoptă reglementările și ordinele necesare pentru aplicarea tratatelor în formele care reglementează măsurile de aplicare a legilor și cu efectele atașate acestor măsuri, fără a aduce atingere domeniilor care sunt rezervate legii prin Constituție.

Nicio cedare, niciun schimb și nicio alipire de teritorii nu pot avea loc decât în temeiul unei legi.

Marele Duce comandă forțele armate; acesta declară război și încetarea războiului după ce a fost autorizat în acest sens printr-un vot al Camerei exprimat în condițiile articolului 114, alineatul 2 din Constituție.

Art. 38

Marele Duce are dreptul de a suspenda sau reduce pedepsele pronunțate de judecători, cu excepția dispozițiilor privind membrii Guvernului.

Art. 39

Marele Duce are dreptul de a bate monedă potrivit prevederilor legale.

Art. 40

Marele Duce are dreptul de a conferi titluri nobiliare, fără a avea prerogativa de a asocia vreun privilegiu acestora.

Art. 41

Marele Duce conferă ordine civile și militare, respectând în acest sens prevederile legale.

Art. 42

Marele Duce poate fi reprezentat de un prinț de sânge regal, care va purta titlul de Locotenent al Marelui Duce și care își va avea reședința în Marele Ducat.

Înainte de a își exercita prerogativele, acest reprezentant va depune jurământul de respectare a Constituției.

Art. 43

Alocația bugetară pentru Marele Duce și Casa Suverană este stabilită la 300.000 de franci de aur pe an.

Aceasta poate fi modificată prin lege la începutul fiecărei domnii. Legea bugetară poate aloca în fiecare an Casei Suverane sumele necesare pentru acoperirea cheltuielilor de reprezentare.

Art. 44

Marele Palat Ducal și Castelul Berg sunt rezervate pentru reședința Marelui Duce.

Art. 45

Toate dispozițiile Marelui Duce trebuie să fie contrasemnate de un membru al Guvernului.

*Secțiunea a 2-a: Despre legislație***Art. 46**

Acordul Camerei Deputaților este necesar pentru fiecare lege.

Art. 47

Marele Duce adresează Camerei propunerile sau proiectele de lege pe care acesta dorește să le supună adoptării.

Camera are dreptul de a propune proiecte de lege Marelui Duce.

Art. 48

Interpretarea legilor pe cale de autoritate nu poate avea loc decât prin lege.

Secțiunea a 3-a: Despre justiție

Art. 49

Justiția este asigurată în numele Marelui Duce de către judecători și tribunale. Ordinele și hotărârile judecătorești sunt executate în numele Marelui Duce.

Secțiunea a 4-a: Despre prerogativele internaționale

Art. 49bis

Exercitarea atribuțiilor rezervate prin Constituție puterii legislative, executive și judecătorești poate fi atribuită temporar, prin tratat, instituțiilor de drept internațional.

CAPITOLUL IV Despre Camera Deputaților

Art. 50

Camera Deputaților reprezintă țara. Deputații votează fără consultarea alegătorilor lor și pot avea în vedere doar interesul general al Marelui Ducat.

Art. 51

1. Marele Ducat de Luxemburg se află în regim de democrație parlamentară.
2. Organizarea Camerei este reglementată prin lege.
3. Camera este compusă din 60 de deputați. O lege adoptată potrivit dispozițiilor articolului 114, alineatul 2, stabilește numărul de deputați ce trebuie aleși în fiecare circumscripție.
4. Alegerea se face în mod direct.
5. Deputații sunt aleși în baza sufragiului universal și liber exprimat, prin vot pe liste, urmând normele de reprezentare proporțională, potrivit principiului celui mai mic coeficient electoral și urmând normele stabilite prin lege.
6. Țara este împărțită în patru circumscripții electorale:
 - Sud cu cantoanele Esch-sur-Alzette și Capellen;
 - Centru cu cantoanele Luxembourg și Mersch;
 - Nord cu cantoanele Diekirch, Redange, Wiltz, Clervaux și Vianden;
 - Est cu cantoanele Grevenmacher, Remich și Echternach.
7. Alegătorii pot fi chemați să decidă prin referendum în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

Art. 52

Pentru ca o persoană să fie alegător este necesar:

1. să fie cetățean luxemburghez;
2. să se bucure de drepturi civile și politice;
3. să fi împlinit vârsta de 18 ani;

La aceste trei calități se vor adăuga cele stabilite prin lege. Nu poate fi impusă nicio condiție fiscală.

Pentru ca o persoană să fie eligibilă este necesar:

1. să fie cetățean luxemburghez;
2. să se bucure de drepturi civile și politice;
3. să fi împlinit vârsta de 18 ani;
4. să aibă domiciliul în Marele Ducat.

Nicio altă condiție de eligibilitate nu poate fi impusă.

Art. 53

Următoarele categorii de persoane nu pot exercita dreptul de a alege și nici nu au dreptul de a fi aleși:

1. persoanele condamnate la pedepse penale;
2. persoanele care, pe cale corecțională, sunt private de dreptul de vot prin condamnare;
3. persoanele majore aflate sub tutelă.

Nu poate fi prevăzut niciun alt caz de excludere.

Dreptul de vot poate fi restabilit prin grațiere pentru persoanele care l-au pierdut prin condamnare penală.

Art. 54

1. Mandatul de deputat este incompatibil:

1. cu funcția de membru al Guvernului;
2. cu funcția de membru al Consiliului de Stat;
3. cu funcția de magistrat al instanțelor judiciare;
4. cu funcția de membru al Curții de Conturi;
5. cu funcția de comisar districtual;
6. cu funcția de agent colector sau contabil de stat;
7. cu cariera militară în serviciu activ.

2. Funcționarii care se află în situație de incompatibilitate au dreptul de a alege între mandatul care le-a fost atribuit sau funcțiile lor.

3. Un deputat care a fost numit în funcția de membru al Guvernului și renunță la aceasta este reînscris de drept ca prim supleant pe lista pe care acesta a fost ales.

Același lucru se aplică pentru deputatul supleant care, numit în funcția de membru al Guvernului, renunță la mandatul de deputat care îi revine pe durata acestei funcții.

În cazul unui litigiu între mai multe persoane care au acest drept, reînscirerea va fi efectuată în ordinea voturilor obținute la alegeri.

Art. 55

Incompatibilitățile menționate în articolul anterior nu reprezintă un impediment pentru alte incompatibilități ce pot fi stabilite prin lege în viitor.

Art. 56

Deputații sunt aleși pentru o perioadă de cinci ani.

Art. 57

1. Camera verifică mandatul membrilor acesteia și judecă litigiile care apar în acest sens.

2. Atunci când își preiau funcția, deputații depun următorul jurământ: „Jur fidelitate față de Marele Duce, jur să respect Constituția și legile statului.”

3. Acest jurământ este depus în ședință publică prezidată de Președintele Camerei.

Art. 58

Deputatul, numit de Guvern într-o funcție salariată pe care acesta o acceptă, își încetează imediat mandatul și își reia funcția numai în baza unor noi alegeri.

Art. 59

Toate legile sunt supuse unui al doilea vot, cu excepția cazului în care Camera, de comun acord cu Consiliul de Stat, decide altfel în ședință publică. Va exista un interval de cel puțin trei luni între cele două voturi.

Art. 60

În fiecare sesiune, Camera își numește Președintele și vicepreședinții și își alcătuiește Biroul.

Art. 61

Ședințele Camerei sunt publice, cu excepțiile stabilite prin regulamentele acesteia.

Art. 62

Camera deliberază pe baza majorității absolute a voturilor membrilor săi. În cazul în care voturile sunt împărțite în mod egal, măsura supusă deliberării este respinsă.

Cvorumul de ședință necesar pentru funcționarea Camerei există dacă majoritatea membrilor săi sunt prezenți.

Art. 63

Abrogat.

Art. 64

Camera are drept de anchetă. Legea reglementează exercitarea acestui drept.

Art. 65

Camera votează cu privire la o lege în ansamblu. Votul are loc întotdeauna prin apel nominal.

La cererea a cel puțin cinci deputați, votul privind legea în ansamblu poate fi precedat de un vot privind unul sau mai multe articole din lege.

Votul prin împuternicire este admis. Cu toate acestea, nimeni nu poate primi mai mult de o împuternicire de la alt membru al Camerei.

Art. 66

Camera are dreptul de a modifica și de a diviza articolele și amendamentele propuse.

Art. 67

Prezentarea petițiilor în persoană în fața Camerei este interzisă.

Camera are dreptul de a trimite membrilor Guvernului petițiile care îi sunt adresate acesteia. Membrii Guvernului vor oferi explicații privind conținutul acestora, ori de câte ori se solicită de către Cameră.

Camera nu se ocupă de nicio petiție care are ca obiect interese individuale, cu excepția cazurilor în care aceasta are scopul de a soluționa plângerile care rezultă din acte ilegale ale Guvernului sau ale autorităților ori dacă decizia de a interveni este de competența Camerei.

Art. 68

Nicio acțiune, civilă sau penală, nu poate fi îndreptată împotriva unui deputat ca urmare a opiniei sau a votului exprimate de acesta în exercitarea funcțiilor sale.

Art. 69

Cu excepția cazurilor prevăzute la articolul 68, deputații nu pot fi urmăriți penal pe durata sesiunii.

De asemenea, arestarea unui deputat pe durata sesiunii este, cu excepția cazului de flagrant delict, supusă autorizării prealabile a Camerei.

Autorizarea Camerei nu este necesară pentru aplicarea pedepselor, indiferent dacă sunt privative sau neprivative de libertate, pronunțate împotriva unui deputat.

Art. 70

Camera stabilește în regulamentele proprii modul în care aceasta își exercită atribuțiile.

Art. 71

Ședințele Camerei se desfășoară la locul de reședință al administrației Marelui Ducat.

Art. 72

1. Camera se întrunește în fiecare an în sesiune ordinară la data prevăzută în regulamentul acesteia.

2. Camera poate fi convocată în sesiune extraordinară de Marele Duce, la cererea unei treimi dintre deputați.

3. Fiecare sesiune este deschisă și închisă de Marele Duce personal, sau, în numele acestuia, de către persoana împuternicită în acest scop.

Art. 73

Abrogat.

Art. 74

Marele Duce poate dizolva Camera.

Noi alegeri vor fi organizare în termen de cel mult trei luni de la dizolvare.

Art. 75

Membrii Camerei Deputaților vor primi, pe lângă cheltuielile de călătorie, o indemnizație în cuantumul și în condițiile stabilite prin lege.

CAPITOLUL V

Despre Guvernul Marelui Ducat

Art. 76

Marele Duce reglementează organizarea Guvernului său, care este format din cel puțin trei membri.

În exercitarea prerogativei ce îi este atribuită potrivit articolelor 36 și 37, alineatul 4, din Constituție, Marele Duce poate, în cazurile stabilite de acesta, să încredințeze membrilor Guvernului sarcina de a adopta măsuri executive.

Art. 77

Marele Duce numește și revocă membrii Guvernului.

Art. 78

Membrii Guvernului sunt responsabili de actele îndeplinite în exercitarea funcției.

Art. 79

Nu există nicio autoritate intermediară între membrii Guvernului și Marele Duce.

Art. 80

Membrii Guvernului au acces la Cameră și trebuie să fie audiați atunci când solicită acest lucru.

Camera poate solicita prezența acestora.

Art. 81

Un ordin verbal sau scris al Marelui Duce nu îi poate scuti sub nicio formă pe membrii Guvernului de răspundere.

Art. 82

Camera are dreptul de a-i acuza pe membrii Guvernului. O lege va stabili cazurile de responsabilitate, pedepsele ce trebuie impuse și modul de procedură, fie privind acuzația admisă de Cameră, fie privind acțiunea formulată de persoanele vătămate.

Art. 83

Marele Duce poate grația un membru condamnat al Guvernului numai la cererea Camerei.

LU

CAPITOLUL VBIS Despre Consiliul de Stat

Art. 83bis

Consiliul de Stat este solicitat să își exprime opinia cu privire la proiectele și propunerile de lege și de modificare care au fost și sunt propuse, precum și cu privire la alte probleme care i-au fost date în competență de Guvern sau prin lege. În ceea ce privește articolele votate de Cameră potrivit articolului 65, acesta își exprimă opinia în termenul prevăzut de lege.

Organizarea Consiliului de Stat și modul de exercitare a atribuțiilor acestuia sunt reglementate prin lege.

CAPITOLUL VI Despre justiție

Art. 84

Litigiile care au ca obiect drepturi civile vor fi soluționate exclusiv de tribunale.

Art. 85

Litigiile care au ca obiect drepturi politice vor fi soluționate de tribunale, cu excepțiile prevăzute de lege.

Art. 86

O instanță sau o jurisdicție în materie de contencios nu poate fi înființată decât în baza unei legi. Nicio comisie sau instanță extraordinară nu poate fi creată sub orice fel de denumire.

Art. 87

Organizarea Curții Superioare de Justiție este prevăzută de lege.

Art. 88

Ședințele tribunalelor sunt publice, cu excepția cazului în care această publicitate reprezintă o amenințare la adresa ordinii sau a moralității, caz în care tribunalul va declara acest lucru printr-o hotărâre.

Art. 89

Fiecare hotărâre este motivată. Aceasta este pronunțată în ședință publică.

Art. 90

Judecătorii de pace și judecătorii tribunalelor sunt numiți în mod direct de către Marele Duce. Consilierii Curții, președinții și vicepreședinții tribunalelor districtuale sunt numiți de către Marele Duce, cu avizul Curții Superioare de Justiție.

Art. 91

Judecătorii de pace, judecătorii tribunalelor districtuale și consilierii Curții Superioare sunt inamovibili. Niciunul dintre aceștia nu poate fi demis sau suspendat din funcție decât în baza unei hotărâri judecătorești. Un judecător poate fi transferat numai prin numirea într-o nouă funcție și cu consimțământul acestuia.

Cu toate acestea, în caz de infirmitate sau abatere disciplinară, acesta poate fi suspendat, demis sau transferat, în condițiile stabilite de lege.

Art. 92

Salariile membrilor instanțelor judecătorești sunt stabilite prin lege.

Art. 93

În afară de excepțiile prevăzute de lege, niciun judecător nu poate accepta funcții salariate din partea Guvernului, decât dacă acesta le exercită în mod gratuit, fără a aduce atingere însă cazurilor de incompatibilitate prevăzute de lege.

Art. 94

Prin legi speciale se reglementează organizarea tribunalelor militare, atribuțiile acestora, drepturile și obligațiile membrilor acestor tribunale și durata funcțiilor lor.

Legea reglementează, de asemenea, organizarea jurisdicțiilor pentru litigii de muncă și jurisdicția în materie de securitate socială, atribuțiile acestora, modul de numire a membrilor și durata funcțiilor lor.

Art. 95

Curțile și tribunalele aplică ordine și reglementări generale și locale numai dacă acestea sunt în conformitate cu legile statului. Curtea Superioară de Justiție soluționează conflictele de competență în modul stabilit prin lege.

Art. 95bis

1. Litigiile de contencios administrativ vor fi soluționate de tribunalul de contencios administrativ și de Curtea de Contencios Administrativ. Aceste jurisdicții se ocupă de litigii fiscale în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

2. Legea poate crea alte jurisdicții de contencios administrativ.
3. Curtea de Contencios Administrativ reprezintă jurisdicția supremă a ordinii administrative.
4. Atribuțiile și organizarea jurisdicțiilor administrative sunt reglementate prin lege.
5. Magistrații Curții de Contencios Administrativ și ai tribunalului de contencios administrativ sunt numiți de Marele Duce. Numirile membrilor Curții de Contencios Administrativ, precum și ale președinților și vicepreședinților tribunalelor de contencios administrativ se realizează, cu excepția primei numiri, cu avizul Curții de Contencios Administrativ.
6. Dispozițiile de la articolele 91 – 93 sunt aplicabile pentru membrii Curții de Contencios Administrativ și ai tribunalului de contencios administrativ.

Art. 95ter

1. Curtea Constituțională decide, printr-o hotărâre, cu privire la conformitatea legilor cu Constituția.
2. Curtea Constituțională poate fi sesizată, în vederea unor hotărâri preliminare, potrivit modalităților stabilite de lege, de orice jurisdicție, în scopul de a se pronunța cu privire la conformitatea legilor cu Constituția, cu excepția legilor privind aprobarea tratatelor.
3. Curtea Constituțională este formată din Președintele Curții Superioare de Justiție, Președintele Curții de Contencios Administrativ, doi consilieri ai Curții de Casație și cinci judecători numiți de Marele Duce, cu avizul comun al Curții Superioare de Justiție și al Curții de Contencios Administrativ. Aceștia li se aplică dispozițiile de la articolele 91 – 93. Curtea Constituțională decide într-un complet format din cinci judecători.
4. Organizarea Curții Constituționale și modul de exercitare a atribuțiilor acesteia sunt reglementate prin lege.

CAPITOLUL VII

Despre forța publică

Art. 96

Regimul juridic al forțelor armate este reglementat prin lege.

Art. 97

Organizarea și atribuțiile forțelor de ordine se reglementează prin lege.

Art. 98

Garda Civilă poate fi înființată și organizată prin lege.

CAPITOLUL VIII

Despre finanțe

Art. 99

Impozitele datorate statului pot fi instituite numai prin lege. Niciun împrumut în sarcina statului nu poate fi contractat fără acordul Camerei. Niciun bun imobil al statului nu poate fi înstrăinat dacă înstrăinarea nu este autorizată printr-o lege specială. Cu toate acestea, o lege generală poate stabili un prag sub care nu este necesară o autorizare specială din partea Camerei. Orice achiziție de bunuri imobile importante făcută de stat, orice realizare, în beneficiul statului, a unui proiect de infrastructură de anvergură sau a unor edificii considerabile, orice angajament financiar semnificativ al statului trebuie să fie autorizate printr-o lege specială. O lege generală stabilește pragurile peste care este necesară această autorizare. Nicio sarcină care grevează bugetul de stat mai mult de un exercițiu financiar nu poate fi stabilită decât printr-o lege specială. Nicio taxă comunală și niciun impozit comunal nu pot fi instituite decât cu aprobarea consiliului comunal. Legea stabilește excepțiile demonstrate a fi necesare potrivit experienței privind impozitele comunale.

Art. 100

Impozitele datorate statului sunt votate anual. Legile de instituire a acestora sunt valabile numai pe o perioadă de un an, dacă nu sunt reînnoite.

Art. 101

Nu poate fi stabilit niciun privilegiu în materie de impozite. Scutirea sau reducerea poate fi instituită numai prin lege.

Art. 102

În afara cazurilor exceptate în mod oficial prin lege, nicio plată nu poate fi impusă cetățenilor sau instituțiilor publice decât cu titlul de impozite datorate statului sau comunei.

Art. 103

Nicio pensie, indemnizație specială oferită până la primirea pensiei sau primă plătită din trezorerie nu poate fi acordată decât potrivit prevederilor legale.

Art. 104

În fiecare an, Camera adoptă legea contabilității și votează bugetul. Toate încasările și cheltuielile de stat trebuie să fie prevăzute în buget și în conturi.

Art. 105

1. Curtea de Conturi este responsabilă pentru controlul gestiunii financiare a organelor, administrațiilor și serviciilor de stat; legea îi poate conferi acesteia celelalte misiuni de control al gestiunii financiare a fondurilor publice.

2. Atribuțiile și organizarea Curții de Conturi, precum și modalitățile de control ale acesteia și relațiile cu Camera Deputaților sunt stabilite prin lege.

3. Membrii Curții de Conturi sunt numiți de Marele Duce la propunerea Camerei Deputaților.

4. Contul general de stat este supus Camerei Deputaților împreună cu observațiile Curții de Conturi.

Art. 106

Salariile și pensiile șefilor cultelor religioase sunt plătite de stat și sunt reglementate prin lege.

LU

CAPITOLUL IX

Despre comune

Art. 107

1. Comunele formează colectivități autonome pe o bază teritorială, deținând personalitate juridică și gestionându-și patrimoniul și propriile interese prin intermediul organelor acestora.

2. În fiecare comună există un consiliu comunal ales direct de locuitorii comunei; condițiile pentru a fi alegător sau eligibil sunt reglementate prin lege.

3. Consiliul stabilește anual bugetul comunei și ordonează conturile. Acesta poate înființa regulamente comunale, cu excepția situațiilor de urgență. Acesta poate institui impozite comunale, cu aprobarea Marelui Duce. Marele Duce are dreptul de a dizolva consiliul.

4. Comuna este administrată de primari și consilieri, sub autoritatea colegiului, ai cărui membri trebuie să fie aleși din rândul consilierilor comunali. Condițiile de naționalitate pe care trebuie să le îndeplinească membrii colegiului de primari și consilieri sunt stabilite printr-o lege votată în condițiile prevăzute la articolul 114, alineatul 2, din Constituție.

5. Legea reglementează componența, organizarea și atribuțiile organelor comunei. Aceasta stabilește statutul funcționarilor comunali. Comuna participă la implementarea învățământului în modul prevăzut de lege.

6. Legea reglementează supravegherea administrației comunale. Aceasta poate supune anumite acte ale organelor comunale aprobării autorității de supraveghere și, de asemenea, poate prevedea modificarea sau suspendarea acestora în caz de ilegalitate sau incompatibilitate cu interesul general, fără a aduce atingere atribuțiilor tribunalelor judiciare sau de contencios administrativ.

Art. 108

Redactarea actelor de stare civilă și păstrarea registrelor țin exclusiv de atribuțiile autorităților comunale.

CAPITOLUL X **Despre instituțiile publice**

Art. 108bis

Legea poate crea instituții publice, dotate cu personalitate juridică, a căror organizare și al căror obiect vor fi stabilite prin lege. În limitele specializării acestora, competența de a adopta regulamente le poate fi acordată prin lege care poate, în plus, să supună aceste regulamente aprobării autorității de supraveghere sau chiar să prevadă anularea sau suspendarea în caz de nelegalitate, fără a aduce atingere competențelor tribunalelor sau instanțelor de contencios administrativ.

CAPITOLUL XI **Dispoziții generale**

Art. 109

Orașul Luxemburg este capitala Marelui Ducat și sediul Guvernului. Sediul Guvernului nu poate fi transferat decât temporar și din motive întemeiate.

Art. 110

1. Niciun jurământ nu poate fi impus decât prin lege; aceasta din urmă stabilește formula de jurământ.

2. Funcționarii publici depun, înainte de a-și prelua funcția, următorul jurământ: „Jur fidelitate față de Marele Duce, jur să respect Constituția și legile statului. Promit să îmi îndeplinesc atribuțiile cu integritate, profesionalism și imparțialitate.”

Art. 111

Fiecare străin aflat pe teritoriul Marelui Ducat beneficiază de protecția acordată persoanelor și proprietății, cu excepțiile prevăzute de lege.

Art. 112

O lege, un decret sau o reglementare emise de administrația generală sau comunală devin obligatorii numai după ce au fost publicate în forma stabilită prin lege.

Art. 113

Nicio dispoziție din Constituție nu poate fi suspendată.

Art. 114

Orice revizuire a Constituției trebuie să fie adoptată în aceleași condiții de către Camera Deputaților prin două voturi succesive, la interval de cel puțin trei luni unul de celălalt.

Nicio revizuire nu va fi adoptată dacă aceasta nu a obținut cel puțin două treimi din voturile membrilor Camerei; voturile prin împuternicire nu sunt admise.

Textul adoptat la prima lectură de Camera Deputaților este supus unui referendum, care se substituie celui de-al doilea vot al Camerei, dacă în termen de două luni de la primul vot o cerere în acest sens este prezentată fie de mai mult de un sfert din membrii Camerei, fie de 25.000 de alegători înscrși pe listele electorale pentru alegeri legislative. Revizuirea poate fi adoptată numai dacă aceasta primește majoritatea voturilor valabil exprimate. Legea guvernează modalitățile de organizare a referendumului.

Art. 115

Pe perioada unei regențe nu se pot face modificări ale Constituției în legătură cu prerogativele constituționale ale Marelui Duce, cu statutul acestuia și nici cu ordinea de succesiune.

CAPITOLUL XII

Dispoziții tranzitorii și suplimentare

Art. 116

Până când se va reglementa prin lege, Camera Deputaților va avea puterea discreționară de a acuza un membru al Guvernului, iar Curtea Superioară de Justiție, în adunare generală, îl va judeca pe acesta, caracterizând infracțiunea și stabilind pedeapsa. Cu toate acestea, pedeapsa nu poate fi mai mare decât pedeapsa cu dețenția prevăzută în mod expres de legile penale pentru infracțiunea tip respectivă.

Art. 117

De la data la care Constituția intră în vigoare, toate legile, decretele, ordinele, reglementările și alte acte care contravin acesteia sunt abrogate de drept.

Art. 118

Dispozițiile Constituției nu împiedică aprobarea Statutului Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma în data de 17 iulie 1998, și nici îndeplinirea obligațiilor care rezultă potrivit condițiilor specificate în acel Statut.

Art. 119

Până la încheierea convențiilor menționate la articolul 22, dispozițiile actuale privind religiile rămân valabile.

Art. 120

Până la promulgarea legilor și a reglementărilor la care se face trimitere în Constituție, legile și reglementările aflate în vigoare vor fi aplicate în continuare.

Art. 121

Abrogat.

